

**Sygn. akt I C 3099/16**

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2017 r.

Sąd Rejonowy w Wołominie I Wydział Cywilny

w składzie następującym: Przewodniczący – SSR Michał Marcysiak

Protokolant – Natalia Mosak

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2017 r. w Wołominie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B.

przeciwko S. M.

o zapłatę

1. zasądza od S. M. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w B. kwotę 4667,81 zł (cztery tysiące sześćset sześćdziesiąt siedem złotych i osiemdziesiąt jeden groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie:
  - a. od kwoty 804 zł (osiemset cztery złote) od dnia 18 czerwca 2016 r. do dnia 5 kwietnia 2017 r.,
  - b. od kwoty 281 zł (dwieście osiemdziesiąt jeden złotych) od dnia 19 czerwca 2016 r. do dnia 5 kwietnia 2017 r.,
  - c. od kwoty 3582,81 zł (trzy tysiące pięćset osiemdziesiąt dwa złote i osiemdziesiąt jeden groszy) od dnia 23 czerwca 2016 r. do dnia 5 kwietnia 2017 r.,
2. zasądzoną w punkcie 1. należność główną, tj. kwotę 4667,81 zł (cztery tysiące sześćset sześćdziesiąt siedem złotych i osiemdziesiąt jeden groszy), rozkłada na 24 (dwadzieścia cztery) raty, płatne miesięcznie, w terminie do 10. dnia każdego miesiąca, przy czym pierwsza rata wynosi 67,81 zł (sześćdziesiąt siedem złotych i osiemdziesiąt jeden groszy) i płatna jest w terminie do 10. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym uprawomocni się niniejszy wyrok, a pozostałe raty są równe i wynoszą po 200 zł (dwieście złotych),
3. zasądza od S. M. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w B. odsetki ustawowe za opóźnienie na wypadek opóźnienia w płatności rat ustalonych w punkcie 2. wyroku,
4. oddala powództwo w pozostałym zakresie,
5. nie obciąża S. M. kosztami procesu.

**Sygn. akt I C 3099/16**

## UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 24 października 2016 roku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B. wniosła o zasądzenie od S. M. kwoty 7479,11 zł wraz z odsetkami umownymi za opóźnienie wynoszącymi dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, od dnia 18 czerwca 2016 roku do dnia zapłaty. Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanej kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego. Jako podstawę faktyczną powództwa powołał weksel, wystawiony in blanco przez pozwaną, a następnie uzupełniony przez powoda.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, a na wypadek jego uwzględnienia wniosła o rozłożenie zasądzonej należności na raty. Ponadto wniosła o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego i 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa procesowego.

### **Sąd ustalił następujący stan faktyczny**

W dniu 11 grudnia 2015 roku (...) S.A z siedzibą w B. (dalej – (...)) zawarła umowę pożyczki z S. M. (nr umowy (...)). Pożyczka udzielona została w kwocie 6484 zł. S. M. zobowiązała się ponieść koszt opłaty przygotowawczej w wysokości 408 zł oraz koszt ubezpieczenia w kwocie 3576 zł, które to opłaty zostały potrącone z kwoty udzielonej pożyczki. Tak więc pożyczka udzielona została na kwotę 6484 zł, z czego S. M. wypłacono jedynie 2500 zł. Ponadto S. M. zobowiązała się zapłacić (...) wynagrodzenie umowne w kwocie 260 zł „za udzielenie pożyczki”. Było to wynagrodzenie wyliczone w oparciu o roczną stopę oprocentowania wynoszącą 9,91 % oraz kwotę 2500 zł. W związku z tym całkowita kwota, która miała zostać zapłacona przez S. M. w wykonaniu tej umowy wynosiła 6744 zł. Miała ona zostać zapłacona w 24 miesięcznych ratach, wynoszących 281 zł każda, zgodnie z kalendarzem spłat zawartym w umowie. Zgodnie z tym kalendarzem, poszczególne raty stawały się wymagalne w 18. dniu każdego miesiąca, przy czym pierwsza rata była wymagalna w dniu 18 stycznia 2016 r., a ostatnia w dniu 18 grudnia 2017 r. W kalendarzu tym ustalono również, że pierwsza rata zostanie w całości przeznaczona na spłatę opłaty przygotowawczej, druga zostanie przeznaczona na spłatę pozostałej części opłaty przygotowawczej, tj. kwoty 127 zł, a w pozostałej części, tj. w kwocie 154 zł – na spłatę kosztu ubezpieczenia. Kolejne raty, aż do raty wymagalnej 18 lutego 2017 r. miały zostać przeznaczone na spłatę kosztu ubezpieczenia, a rata wymagalna w dniu 18 marca 2017 r. – na koszt ubezpieczenia do kwoty 50 zł, a w pozostałej części, tj. do kwoty 231 zł – na kwotę kapitału wypłaconego S. M.. Kolejne raty również miały stanowić spłatę tego kapitału, przy czym z ostatniej raty spłacony miał zostać kapitał do kwoty 21 zł i w całości wynagrodzenie umowne, tj. kwota 260 zł. Postanowienia zawarte w kalendarzu spłat stanowiły uszczegółowienie sposobu zaliczania wpłat S. M., uzgodnionego w części C1 punkcie 4 umowy pożyczki.

Jak ustalono w części C1 punkcie 5. umowy pożyczki S. M. zobowiązała się wystawić i przekazać (...) w dniu podpisania umowy jeden własny weksel in blanco „nie na zlecenie”, tytułem zabezpieczenia spłaty pożyczki. Ponadto, jako zabezpieczenie spłaty pożyczki S. M. zobowiązała się do wyrażenia zgody na objęcie jej ochroną ubezpieczeniową na podstawie umowy ubezpieczenia opisanej w punkcie 15. umowy i do zwrotu pożyczkodawcy kosztów tego ubezpieczenia. W punkcie tym (podpunkt 15.2) pożyczkobiorczyni zobowiązała się do pokrycia kosztów opłacenia składki ubezpieczeniowej należnej z tytułu umowy ubezpieczenia, która to składka miała być opłacona jednorazowo, po zawarciu i wypłaceniu kwoty pożyczki. Kwota tej składki ustalona została na 3576 zł. Pożyczkobiorczyni upoważniła pożyczkodawcę do potrącenia tej kwoty z kwoty udzielonej pożyczki.

W punkcie 9. umowy pożyczki ustalono, że jeżeli pożyczkobiorca nie zapłaci w terminach określonych w umowie pełnych rat pożyczki za co najmniej dwa okresy płatności, pożyczkodawca może wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego terminu i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Nadto pożyczkodawca w przypadku wypowiedzenia umowy miał prawo wpisania na wekslu in blanco daty i miejsca zapłaty oraz kwoty nie przekraczającej kwoty należnej pożyczki do zapłaty z tytułu pozostałej niespłaconej części pożyczki, wynagrodzenia umownego oraz naliczyć i wpisać:

- a) dla całkowitej kwoty pożyczki maksymalną wysokość odsetek umownych, na poziomie czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego z dnia zawarcia umowy pożyczki w wysokości 10% w stosunku rocznym i/lub
- b) kwotę w wysokości do 20 % z pozostałej do zapłaty całkowitej kwoty do zapłaty tytułem poniesionych kosztów windykacji, nie więcej jednak niż faktyczne poniesione przez pożyczkodawcę koszty windykacji i/lub
- c) kwotę wynikającą z tabeli opłat w wysokości 15 zł.

Ponadto, jak ustalono w części C1 punkcie 11. umowy, w razie niespłacenia w terminie poszczególnych rat pożyczki lub innego zobowiązania, wynikającego z umowy pożyczki niespłacona kwota staje się zadłużeniem przeterminowanym. Od zadłużenia przeterminowanego pożyczkodawca mógł naliczać odsetki umowne za każdy dzień zwłoki w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym. W przypadku zalegania z płatnością terminowego zobowiązania pożyczkobiorca mógł podejmować działania windykacyjne. W przypadku zalegania przez pożyczkobiorcę z zapłatą zobowiązania pieniężnego wynikającego z umowy pożyczki pożyczkodawca miał prawo wezwać do zapłaty w terminie 7 dni z zastrzeżeniem, że w przypadku braku płatności wypełni weksel stanowiący załącznik do umowy pożyczki.

Zgodnie z umową pożyczkobiorca złożył do dyspozycji pożyczkodawcy weksel in blanco.

W związku z tym strony podpisały również deklarację wekslową, w której pożyczkobiorca upoważnił pożyczkodawcę do wypełnienia weksla, w szczególności do wpisania domicyliatu i wypełnienia weksla na sumę odpowiadającą zadłużaniu łącznie z kosztami sądowymi, na szczegółowych warunkach przewidzianych w tej deklaracji. Przy czym postanowienia deklaracji wekslowej dotyczące upoważnienia pożyczkodawcy do wypełnienia weksla in blanco w wypadku wypowiedzenia umowy pożyczki przez pożyczkodawcę, są zbieżne z przywołanymi już wyżej, odpowiednimi postanowieniami umowy pożyczki, również zawierającymi tej treści upoważnienie.

S. M. spłaciła jedynie dwie pierwsze raty pożyczki, a trzecią tylko w części – to jest do kwoty 39 zł.

(okoliczności bezsporne)

Pismem z dnia 18 kwietnia 2016 r. (...) wezwało S. M. do zapłaty części zaległej raty pożyczki wymagalnej w dniu 18 marca 2016 r., tj. kwoty 242 zł w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania. Wezwanie wysłane zostało na adres S. M. podany w umowie pożyczki, lecz mimo dwukrotnych prób doręczenia pod tym adresem, przesyłka nie została podjęta i zwrócona została do nadawcy.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 18 kwietnia 2016 r. – k. 49, wydruk z systemu śledzenia przesyłek – k. 57, kopia z książki nadawczej – k. 50-52)

(...) wypełniło wystawiony przez S. M. weksel in blanco i uzupełniło go miejscem płatności – B. oraz kwotą 7479,11 zł i datą zapłaty – 17 czerwca 2016 r.

(dowód: weksel – kopia na k. 11 akt sprawy, oryginał zdeponowany w Sądzie Rejonowym w Wołominie pod poz. 142/16).

W piśmie z dnia 18 maja 2016 r. zawierającym wypowiedzenie umowy pożyczki w terminie 30 dni, (...) zawiadomiło jednocześnie S. M. o wypełnieniu tego weksla i wezwało do zapłaty kwoty 7479,11 zł w terminie 30 dni. Pismo to doręczone zostało S. M. w dniu 23 maja 2016 r.

(dowód: pismo z dnia 18 maja 2016 r. – k. 4, wydruk z systemu śledzenia przesyłek – k. 57, kopia z książki nadawczej – k. 53-55)

S. M. nie zapłaciła sumy wekslowej.

(okoliczność bezsporna)

S. M. ma 27 lat i jest matką samotnie wychowującą 4,5 – letnie dziecko. Mieszka z rodzicami, którym pomaga w prowadzeniu sklepu. Od 1 stycznia 2017 r. świadczy tę pomoc na podstawie umowy zlecenia zawartej z ojcem. Z tytułu wykonywania tego zlecenia otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 300 zł miesięcznie. W utrzymaniu pomagają jej rodzice. Ojciec dziecka nie zamieszkuje z S. M., płaci nieregularnie alimenty – maksymalnie w kwocie 350 zł. S. M. nie otrzymuje jeszcze świadczenia 500+, albowiem dopiero złożyła wniosek o jego wypłatę. Nie ma żadnego majątku.

Z ojcem dziecka S. M. rozstała się w dwa lub trzy miesiące po zawarciu umowy pożyczki. Wskutek tego jej sytuacja osobista i majątkowa uległa zmianie i nie miała z czego spłacać pożyczki.

(dowód: zeznania S. M. – k.65, umowa z dnia 1 stycznia 2017 r. – k.61-62)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił częściowo jako bezsporny, a w pozostałym zakresie – w oparciu o wyżej wskazane dowody.

### **Sąd zważył, co następuje:**

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

W związku z tym, iż roszczenia zawarte w pozwie powód wywodził z weksła, wyjaśnić należy w pierwszej kolejności, że weksel własny jest papierem wartościowym sporządzonym w formie określonej ściśle przez ustawę z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 160), zawierającym bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy weksła do zapłacenia określonej sumy pieniężnej we wskazanym miejscu i czasie i stwarzający bezwarunkową odpowiedzialność wystawcy weksła i innych osób na nim podpisanych. Zobowiązanie wystawcy weksła ma przy tym, co do zasady, charakter abstrakcyjny. Ustawowe elementy weksła własnego określa art. 101 Prawa wekslowego. Zgodnie z tym przepisem weksel własny zawiera:

- 1) nazwę „weksel” w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono,
- 2) przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej,
- 3) oznaczenie terminu płatności,
- 4) oznaczenie miejsca płatności,
- 5) nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana,
- 6) oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksłu,
- 7) podpis wystawcy weksłu.

Złożony przez powoda weksel posiada wszystkie te cechy, w związku z czym jest ważny i kreuje zobowiązanie wekslowe. Został jednak wystawiony przez pozwaną jako weksel in blanco, w celu zabezpieczenia wierzytelności powoda z opisanej wyżej umowy pożyczki, a następnie wypełniony – stosownie do postanowień umownych i deklaracji wekslowej. Taki weksel jest ściśle związany z dodatkową umową zawartą między wystawcą a remitentem weksła, będącą umową pozawekslową, która wskazuje w jaki sposób weksel może być wypełniony. Tym samym uznaje się, że weksel in blanco nie posiada charakteru dokumentu abstrakcyjnego, a więc umieszczenie przez wystawcę podpisu na wekslu nie stanowi w tym przypadku wyłącznej przyczyny i podstawy zobowiązania wekslowego, a samo zobowiązanie wekslowe nie jest oderwane od stosunku podstawowego. Dlatego też wystawca weksła może bronić się w procesie wytoczonym mu przez remitenta zarzutami wynikającymi ze stosunku podstawowego. Przedmiotem rozstrzygnięcia sądu jest jednak wówczas nadal roszczenie wywodzone z weksła, a nie ze stosunku podstawowego, na zabezpieczenie którego weksel został wystawiony. Wystawienie i wręczenie wierzycielowi weksła gwarancyjnego ma bowiem na celu to, aby wierzyciel, w razie niezaspokojenia go w umówionym terminie płatności miał prawo skarżyć dłużnika na podstawie wręczonego mu weksła, zamiast skarżyć go na podstawie zasadniczego zobowiązania. Zarzuty dotyczące samego stosunku podstawowego mogą być podnoszone w ramach rozpoznawania żądania opartego jedynie na płaszczyźnie wekslowej, a sąd, o tyle tylko sięga do łączącego strony stosunku podstawowego, o ile bada prawidłowość wypełnienia weksła in blanco z deklaracją wekslową. Wyrok uwzględniający takie powództwo jest wyrokiem odnoszącym się do roszczenia wekslowego, chyba że (np. wskutek wykazania w toku procesu, że roszczenie wekslowe nie istnieje) powód zmieni podstawę faktyczną swego żądania.

Ponadto, jak trafnie wskazuje się w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, w procesie wekslowym dowód przeciwny, a więc nieistnienia wierzytelności ze stosunku podstawowego, zostaje przerzucony na pozwanego, a to w związku z domniemaniem istnienia tej wierzytelności, które powstaje na skutek wystawienia i wydania weksla. Powód nie jest zatem zobligowany do wykazania zasadności dochodzonego roszczenia na płaszczyźnie umowy łączącej strony (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., sygn. III CZP 19/66, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2010 r. w sprawie IV CSK 109/10, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 lipca 2016 r., sygn. I ACa 126/16 oraz z dnia 16 marca 2016 r., sygn. akt I ACa 510/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 listopada 2013 r. w sprawie I ACA 114/13). Do tych trafnych spostrzeżeń dodać jedynie należy, w kontekście zarzutów podniesionych przez pozwaną w odpowiedzi na pozew, że o braku odpowiedzialności za zaspokojenie wierzytelności wekslowej w całości lub w części, może przesądzać również wynik oceny istnienia wierzytelności wynikającej ze stosunku podstawowego – oceny dokonywanej w płaszczyźnie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa cywilnego. Zdaniem Sądu Rejonowego, oceny tej sąd ma obowiązek dokonać z urzędu, jeśli na treść stosunku podstawowego powołuje się w tym celu pozwany. Właśnie wynik tej oceny przesądził w niniejszej sprawie o częściowym oddaleniu powództwa.

W ocenie Sądu powództwo zasługiwało zatem na uwzględnienie jedynie do kwoty 4667,81 zł należności głównej. Do tej wysokości sumy wekslowej pozwana zobowiązana jest wekslowo względem powoda. Na kwotę tę składa się niezwrócony kapitał w kwocie 2500 zł, kwota 260 zł jako wynagrodzenie umowne z udzielenie pożyczki, kwota 1899 zł tytułem części niezapłaconych dotychczas przez pozwaną pozaodsetkowych kosztów pożyczki i kwota 8,81 zł naliczona przez powoda po wypowiedzeniu umowy, na podstawie punktu 11.1 umowy. W pozostałym zakresie żądanie zasądzenia należności głównej podlegało oddaleniu.

Do stosunku podstawowego, który stanowiła w niniejszej sprawie umowa pożyczki zawarta w dniu 11 grudnia 2015 r., zastosowanie znajduje, oprócz art. 720 i następnych Kodeksu cywilnego, ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim w brzmieniu obowiązującym w tym dniu (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 1497). Jak wynika bowiem z art. 3 ust. 2 pkt 1 tej ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki. Podkreślić przy tym należy, iż ograniczenia pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego, wprowadzone do tej ustawy z dniem 11 marca 2016 r. ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1357), tj. ograniczenia przewidziane w dodanym wówczas art. 36a, nie znajdują jednak w niniejszej sprawie zastosowania, albowiem zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy nowelizującej, przepis art. 36a stosuje się do umów o kredyt konsumencki zawartych po dniu wejścia w życie ustawy nowelizującej (po 11 marca 2016 r.).

Pozwana podnosiła szereg zarzutów ze stosunku podstawowego, które w jej ocenie, miały rzutować na ocenę istnienia zobowiązania wekslowego. Odnosząc się do tych zarzutów w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że pozwana nie udowodniła, aby nie doręczono jej wypowiedzenia umowy pożyczki, jak i tego, że jedna z osób podpisanych pod tym wypowiedzeniem nie była upoważniona do reprezentacji powoda. Stosownie do poczynionych wyżej wywodów – odnoszących się do rozkładu ciężaru dowodu w procesie wekslowym – to do pozwanej należało udowodnienie tych okoliczności, jako że to ona wywodziła z niedoręczenia wypowiedzenia, jak i z braku uprawnienia do reprezentacji po stronie J. C., skutki prawne (art. 6 k.c.) – tj. brak odpowiedzialności za zapłatę sumy wekslowej. Nie było wystarczające zakwestionowanie tych okoliczności. Pozwana musiała je udowodnić, aby jej zarzuty mogły zostać uwzględnione. Trzeba też zauważyć, że przedstawione przez powoda dowody uprawdopodobniają fakt doręczenia wypowiedzenia umowy pożyczki (przywoływane już wyżej – wydruk z systemu śledzenia przesyłek i kopia książki nadawczej). Oczywiście jest przy tym, że udowodnienie okoliczności negatywnych (w szczególności niedoręczenia wypowiedzenia) bywa szczególnie trudne, jednak dowód takich okoliczności może być przedstawiony, a następnie – w powiązaniu z konstrukcją domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.), może prowadzić do ustalenia takich okoliczności. Tego rodzaju trudności nie dotyczyły jednak okoliczności braku uprawnienia J. C. do reprezentacji powoda. Pozwana mogła bowiem skorzystać w tym celu z odpisu pełnego z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, jednak nie zaofiarowała żadnych dowodów na te okoliczności. Zasadnie jednak zarzucała pozwana, że wypowiedzenie umowy pożyczki mogło skutkować rozwiązaniem tej umowy dopiero z dniem 22 czerwca 2016 r. Skoro bowiem doręczenie

wypowiedzenia nastąpiło w dniu 23 maja 2016 r., to 30-dniowy termin wypowiedzenia upływał dopiero 22 czerwca 2016 r. Okoliczność ta miała wpływ na ocenę zasadności roszczenia o zapłatę odsetek dochodzonych obok należności głównej, co w szczególności zostanie wyjaśnione w dalszej części uzasadnienia.

Skoro zatem pozwana nie udowodniła, aby wypowiedzenie nie odniosło skutku, tj. że nie doszło do postawienia w stan wymagalności całej pozostałej do zapłaty kwoty pożyczki, to powództwo, wywodzone z weksla gwarancyjnego, zasługiwało, co do zasady, na uwzględnienie. Nie było w szczególności żadnych podstaw, aby oddalić to powództwo co do kwoty 2500 zł, tj. tej części sumy wekslowej, która odpowiadała kapitałowi pożyczki, wypłaconemu pozwanej. Raty pożyczki obejmujące kapitał nie zostały zapłacone, a treść umowy pożyczki i deklaracji wekslowej pozwalały na wypełnienie weksla co najmniej do wysokości tej kwoty. To samo dotyczy kwoty 260 zł jako wynagrodzenia za udzielenie pożyczki – obliczonego w oparciu o ustaloną w umowie stopę procentową.

Jeśli chodzi jednak o pozaodsetkowe koszty pożyczki (kredytu konsumenckiego), do których należała składka ubezpieczeniowa (3576 zł) oraz opłata przygotowawcza (408 zł), to stwierdzić należy, iż część tych kosztów, tj. opłata przygotowawcza w całości i 193 zł ze składki ubezpieczeniowej, zostały spłacone przez pozwaną (co stanowi okoliczność bezsporną, nadto karta klienta – k. 48 i kalendarz spłat – k. 44). Na chwilę rozwiązania umowy pożyczki wskutek jej wypowiedzenia, pozostawała z tego tytułu do spłaty kwota 3383 zł. Treść umowy pożyczki i deklaracji wekslowej dawały, formalnie rzecz biorąc, podstawy do wypełnienia weksla także tą kwotą, co też powód uczynił. W ocenie Sądu odpowiedzialność pozwanej za pozaodsetkowe koszty pożyczki (kredytu konsumenckiego), powinna być jednak ograniczona do wysokości odpowiadającej kwocie rzeczywiście wypłaconej pożyczki, tj. 2500 zł. W konsekwencji roszczenie powoda z tego tytułu, na dzień wypowiedzenia umowy pożyczki, ograniczało się do kwoty 1899 zł (2500 zł – 601 zł, które zostały już uiszczony z tego tytułu) i tylko tę kwotę powód mógł ująć z tego tytułu w sumie wekslowej. Co prawda, przepisy regulujące kredyt konsumencki, w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia przedmiotowej umowy pożyczki, nie przewidywały tego rodzaju ograniczenia (wprowadzono je dopiero 11 marca 2016 r., co sygnalizowano już wyżej), jednak wywieść je można z przepisów ogólnych prawa cywilnego. W ocenie Sądu postanowienia przedmiotowej umowy pożyczki, przewidujące obowiązek zwrotu pożyczki w części odpowiadającej pozaodsetkowym kosztom pożyczki (kredytu konsumenckiego) ponad kwotę 2500 zł, są bowiem nieważne jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 i 3 k.c.). Jak trafnie zauważono w uzasadnieniu projektu wyżej przywołanej ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw, przedsiębiorca udzielający pożyczki na dłuższy okres (tj. okres ponadroczny) powinien czerpać swoje wynagrodzenie z oprocentowania pożyczki – w granicach kapitałowych odsetek maksymalnych, natomiast pozostałe koszty narzucone na pożyczkobiorcę powinny odzwierciedlać realne koszty ponoszone przez przedsiębiorcę. W ocenie Sądu, nieprzestrzeganie tej dyrektywy, wywodzonej z reguł słuszności kontraktowej i zasady przyzwoitego postępowania wobec pożyczkobiorcy, świadczyć może o rażącej nieekwiwalentności świadczeń w umowie pożyczki.

Mając to na uwadze stwierdzić należy, że wysoce wątpliwe jest, aby składka ubezpieczeniowa w kwocie 3576 zł, przy kwocie 2500 zł pożyczki rzeczywiście wypłaconej pozwanej, związana była jedynie z funkcją ubezpieczenia. Przemawia za tym nie tylko rażąca dysproporcja tych kwot i wygórowana wysokość samej składki, ale i specyfika stosunku ubezpieczenia, którego dotyczy ta składka oraz obiektywnie oceniana potrzeba pozwanej jako konsumenta, która miałaby zostać zaspokojona ochroną ubezpieczeniową płynącą z tej umowy. Przedmiotowa umowa jest umową grupowego ubezpieczenia na życie pożyczkobiorców, zawartą przez powoda jako ubezpieczającego, przy wykorzystaniu konstrukcji umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek (art. 808 k.c.), w ramach której obowiązkiem opłacenia składki obciążona została pozwana jako ubezpieczony pożyczkobiorca (na brak jurydycznych przeszkód do zawierania tego rodzaju umów ubezpieczenia i umów między ubezpieczającym a ubezpieczonym wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2013 r., sygn. IV CSK 91/13). Na zapłatę składki i objęcie ubezpieczeniem wynikającym z tej umowy pozwana musiała wyrazić zgodę, jako że już sama redakcja umowy jako wzorca umownego wskazuje, że na objęciu pożyczkobiorcy ochroną ubezpieczeniową zasadza się istota modelu działalności biznesowej powoda, w związku z czym pozwana nie miała rzeczywistej możliwości odmowy objęcia tą ochroną. Trzeba przy tym zauważyć, że bardzo mało prawdopodobne jest, aby pozwana, biorąc pożyczkę w

kwocie 2500 zł, chciała ubezpieczyć spłatę pożyczki na wypadek swojej śmierci lub trwałej niezdolności do pracy oraz samodzielnej egzystencji wskutek nieszczęśliwego wypadku lub choroby kosztem składki ubezpieczeniowej stanowiącej ponad 143 % kwoty udzielonej pożyczki. Nie odpowiada to bowiem podstawowym regułom rozsądnego zachowania. Już zatem chociażby zestawienie kwoty udzielonej pożyczki z wysokością składki, wiekiem pozwanej (27 lat) i uzgodnionymi w umowie ubezpieczenia zdarzeniami ubezpieczeniowymi, prowadzi do wniosku, że zgoda na objęcie ubezpieczeniem nie wynikała z realnych potrzeb pozwanej, lecz z wymogów postawionych przez powoda, bez spełnienia których umowa pożyczki nie zostałaby zawarta.

Stwierdzić zatem należy, że wskutek zastrzeżenia obowiązku zwrotu powodowi, w ramach obowiązku zwrotu pożyczki, kwoty odpowiadającej tak wysokiej składce ubezpieczeniowej, doszło do powstania rażącej nieekwiwalentności świadczeń w przedmiotowej umowie. Obiektywnie niekorzystna z tej przyczyny umowa pożyczki zasługuje zatem na negatywną ocenę moralną z punktu widzenia zasady słuszności kontraktowej i reguł przyzwoitego zachowania, zakładających zakaz lichwy, które niewątpliwie wpisują się w zasady współzycia społecznego. W związku z tym, w zakresie w jakim uzgodnione w umowie pozaodsetkowe koszty pożyczki, w tym przedmiotowa składka ubezpieczeniowa, przekraczały kwotę udzielonej pożyczki (2500 zł), umowę tę należało uznać za nieważną na podstawie art. 58 § 2 i 3 k.c. Ocena ta jest tym bardziej uzasadniona, że do ukształtowania stosunku umownego w sposób wyraźnie krzywdzący pozwaną doszło przy wykorzystaniu przez powoda silniejszej pozycji, wynikającej z prowadzenia profesjonalnej działalności na rynku pożyczek gotówkowych, a więc pod presją faktycznej przewagi powoda. Wprawdzie, w celu ochrony interesów konsumentów górny limit całkowitego kosztu kredytu z wyłączeniem odsetek w wysokości 100% kwoty kredytu w całym okresie kredytowania, wprowadzony został do polskiego ustawodawstwa dopiero z dniem 11 marca 2016 r., niemniej jednak do tego dnia, limit taki, biorąc pod uwagę okoliczności konkretnej sprawy, można i należy zdaniem Sądu wyprowadzić z przywołanych wyżej zasad współzycia społecznego. Ograniczenie możliwości pobierania nadmiernych odsetek, wynikające z art. 359 § 2<sup>1</sup> Kodeksu cywilnego, nie stanowiło bowiem w tym okresie wystarczającego instrumentu ochrony interesów konsumenta w sytuacji, gdy przestrzegając regulacji dotyczących maksymalnej wysokości odsetek, przedsiębiorcy pożyczkowi zastrzegali wysokie prowizje lub inne dodatkowe opłaty o charakterze pozaodsetkowym, w szczególności zaś rażąco wygórowane składki ubezpieczeniowe. Nie zamyka przy tym pola do oceny sprzeczności postanowień umowy pożyczki z zasadami współzycia społecznego funkcjonowanie w Kodeksie cywilnym instytucji wyzysku (art. 388 k.c.). Brak przesłanek wyzysku może bowiem prowadzić do nieważności umowy na podstawie art. 58 § 2 k.c. (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r., sygn. IV CSK 372/15). Żadna ze stron nie powoływała się natomiast w niniejszej sprawie na wyzyskanie przez powoda przymusowego położenie pozwanej, ewentualnego jej niedoświadczenia, w związku z czym należało uznać, na potrzeby rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, że okoliczności takie nie zachodziły.

Wywodzony z przywołanych wyżej zasad współzycia społecznego limit pozaodsetkowych kosztów pożyczki, winien, w ocenie Sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy obejmować również wszelkie koszty windykacji naliczane w oparciu o umowę pożyczki (na gruncie obecnie obowiązującego ustawodawstwa pogląd taki prezentowany jest w doktrynie – por. T. Czech, Limit pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego, *Monitor Prawa Bankowego* 2016/2/52-75). Pobranie pozaodsetkowych kosztów pożyczki, w kwocie odpowiadającej wysokości pożyczki udzielonej pozwanej, o które powiększono wysokość pożyczki, powinno uwzględniać ewentualne koszty windykacji. Jedynie wówczas postanowieniom umownym w tym przedmiocie można przypisać walor elementarnej słuszności. Ponadto, uzgodnienie obowiązku poniesienia kosztów windykacji w konkretnej kwocie (jak w punkcie 9 ppkt 2 litera b umowy), na wypadek nieuiszczenia w terminie rat pożyczki, co skutkuje wypowiedzeniem tej umowy, stanowi, w ocenie Sądu, obejście przepisów o karze umownej, którą zastrzec można wyłącznie na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego (art. 483 § 1 k.c.) i jako takie jest nieważne – art. 58 § 1 k.c. Z tej przyczyny pozwana nie odpowiada wekslowo również za zapłatę kwoty 1228,60 zł naliczonej w oparciu o postanowienie zawarte w punkcie 9 ppkt 2 litera b) umowy.

Pozwana nie odpowiada wekslowo również za zapłatę kwoty 8,70 zł, o którą powód powiększył sumę wekslową stosownie do postanowienia zawartego w punkcie 9 ppkt 2 litera a) umowy. Postanowienie zawarte w tym punkcie

jest bowiem całkowicie niezrozumiałe – nie wiadomo bowiem za jaki okres i od jakiej kwoty miałyby zostać naliczone przedmiotowe odsetki. W związku z tym postanowienie to jest nieskuteczne – nie rodzi zobowiązania po stronie pozwanej. Brak było natomiast podstaw do zakwestionowania sumy wekslowej w zakresie w jakim obejmuje ona odsetki za opóźnienie obliczone na podstawie punktu 11 ppkt 1 umowy.

W konsekwencji pozwana jest zobowiązana wekslowo do kwoty 4667,81 zł (2500 zł tytułem kapitału + 260 zł tytułem wynagrodzenia umownego + 1899 zł tytułem pozaodsetkowych kosztów pożyczki + 8,81 zł tytułem odsetek za opóźnienie) i do tej kwoty, na podstawie wyżej wymienionych przepisów, Sąd uwzględnił powództwo o zapłatę należności głównej, a w pozostałej części oddalił je – z przyczyn już wyżej wskazanych.

Sąd częściowo uwzględnił również żądanie zasądzenia odsetek za opóźnienie w zapłacie sumy wekslowej. Podstawą prawną rozstrzygnięcia jest w tym przypadku art. 481 § 1 i 2 k.c. W pierwszej kolejności wyjaśnić należy, że Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia tych odsetek w wysokości żądanej przez powoda, tj. w wysokości dwukrotności obecnych odsetek ustawowych za opóźnienie, a więc w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie wynikających z obecnego brzmienia art. 481 § 2<sup>1</sup> k.c. Niezależnie od tego że powód nie zastrzegł w umowie stopy procentowej odsetek za opóźnienie w tej właśnie wysokości, stwierdzić należy, że brak jest podstaw do zasądzenia odsetek za opóźnienie w zapłacie sumy wekslowej w wysokości innej niż ustawowa. Należy zwrócić bowiem uwagę na odrębność zobowiązania wekslowego i zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego. O ile opóźnienie w zapłacie świadczenia pieniężnego wynikającego ze stosunku podstawowego wiąże się z powstaniem roszczenia o zapłatę odsetek za opóźnienie w wysokości ustalonej w umowie (a więc np. w wysokości maksymalnych odsetek za opóźnienie dopuszczonych ustawą), o tyle opóźnienie w zapłacie sumy wekslowej wiąże się z obowiązkiem zapłaty odsetek za opóźnienie w wysokości określonej ustawą. Treść zobowiązania wekslowego jest bowiem w całości uregulowana w wekslu, w związku z czym, mając na uwadze tę treść, jak i przepisy ustawy Prawo wekslowe współkształtujące zobowiązanie wekslowe (w szczególności art. 48 punkt 2 Prawa wekslowego), należy uznać, iż wierzytelność o zapłatę sumy wekslowej nie jest „oprocentowana według stopy wyższej”, jak stanowi art. 481 § 2 k.c. Dlatego też Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie – jak w punkcie 1. wyroku.

W ocenie Sądu, mając na uwadze chociażby okoliczności bezsporne niniejszej sprawy, nie było zasadne zasądzenie tych odsetek od całej zasądzonej w punkcie 1. należności głównej już od 18 czerwca 2016 r. Należy bowiem zauważyć, że w tym dniu pozwana pozostawała w opóźnieniu z zapłatą jedynie kwoty 804 zł tytułem zaległych rat, których wymagalność nastąpiła jeszcze przed tym dniem (kwota 242 zł tytułem części raty z terminem płatności w dniu 18 marca 2016 r. oraz pełne raty – po 281 zł, z terminami płatności do 18 kwietnia 2016 r. i 18 maja 2016 r.). Z kolei dopiero z dniem 19 czerwca 2016 r. pozwana popadła w opóźnienie z zapłatą raty z terminem płatności na dzień 18 czerwca 2016 r. Natomiast w opóźnienie z zapłatą pozostałej części sumy wekslowej, tj. kwoty 3682,81 zł, pozwana nie mogła popaść wcześniej niż w dniu następnym po rozwiązaniu umowy pożyczki wskutek jej wypowiedzenia. Stosownie do ustaleń Sądu rozwiązanie to nastąpiło w dniu 22 czerwca 2016 r., a więc odsetki za opóźnienie w zapłacie tej części sumy wekslowej – niezależnie od tego kiedy nastąpiło wezwanie do wykupu weksla – należą się dopiero od dnia 23 czerwca 2016 r. Powyższe odsetki Sąd zasądził jednak tylko do dnia 5 kwietnia 2017 r., tj. do dnia zamknięcia rozprawy, co wiąże się z rozstrzygnięciem zawartym w punkcie 2. wyroku, obejmującym rozłożenie należności głównej – a więc samej kwoty 4667,81 zł – na raty na podstawie art. 320 k.p.c.

Stosownie do art. 320 k.p.c. w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie. W orzecznictwie przyjmuje się, że wypadek, o którym mowa w tym przepisie zachodzi w szczególności wówczas, gdy w chwili wyrokowania są podstawy do przyjęcia, że ze względu na sytuację majątkową dłużnika wyrok zasądający całe świadczenie stanowiłby tytuł egzekucyjny bez szans na realizację (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2006 roku, sygn. akt III CZP 126/06, OSNC 2007/10/147). W ocenie Sądu taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie. Samotne wychowywanie i opieka nad dzieckiem, niskie dochody pozwanej, niepozwalające jej nawet na samodzielne utrzymanie się, a w końcu pewna życiowa niezdarność, która przejawia się w nieuzyskaniu dotychczas świadczenia 500+, wskazują na to, iż nierozłożenie należności głównej na raty skutkowałoby powstaniem tytułu egzekucyjnego bez szans na realizację. Jedynie rozłożenie go na raty daje jakiegokolwiek perspektywę



na spłatę zobowiązań pozwanej. W tym stanie rzeczy Sąd rozłożył zasądzoną należność główną na 24 raty – w sposób opisany w punkcie 2. wyroku, nie obejmując jednak tym rozstrzygnięciem odsetek za opóźnienie zasądzonych w punkcie 1. wyroku, których termin płatności już nadszedł, a możliwość ich wyegzekwowania pojawi się zatem już z chwilą uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie. Mając na uwadze stosunkowo niewielką wysokość tych odsetek, Sąd uznał, iż mogą one zostać zapłacone przez pozwaną w pierwszej kolejności, niejako pierwsza rata. W orzecznictwie ugruntowany jest przy tym pogląd, który Sąd podziela, że rozkładając z mocy art. 320 k.p.c. zasądzone świadczenie pieniężne na raty, sąd nie może – na podstawie tego przepisu – odmówić przyznania wierzycielowi żądanych odsetek za okres do dnia wydania wyroku zasądzającego świadczenie. Rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty ma jednak ten skutek, że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratalnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1970 roku, sygn. akt III PZP 11/70, OSNC 1971/4/61, pogląd podtrzymany w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2006 roku, sygn. akt III CZP 126/06, OSNC 2007/10/147). Dlatego też odsetki te zasądzone zostały do dnia 5 kwietnia 2017 r. (jest to dzień zamknięcia rozprawy jako wyznaczający stan rzeczy brany pod uwagę przy wydawaniu wyroku – art. 316 § 1 k.p.c.).

W punkcie 3. wyroku Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda odsetki za opóźnienie na wypadek opóźnienia w płatności rat ustalonych w punkcie 2. wyroku. Podstawą tego rozstrzygnięcia jest art. 481 § i 2 k.c.

Orzekając o kosztach procesu Sąd uznał, iż te same przesłanki, które przemawiały za rozłożeniem zasądzonej należności na raty, przemawiają również za nieobciążaniem pozwanej zwrotem kosztów procesu – stosownie do art. 102 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Do okoliczności branych pod uwagę przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i sytuujące się na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony, a okoliczności te powinny być oceniane z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Okoliczności te zostały już przez Sąd przytoczone powyżej, jako uzasadnienie rozstrzygnięcia o rozłożeniu zasądzonej należności na raty. Ponadto mieć należy na uwadze, że powód domagał się od pozwanej należności wynikających z postanowień umowy sprzecznych z zasadami współżycia społecznego, uznanych przez Sąd za nieważne, zatem dopiero rozstrzygnięcie Sądu mogło definitywnie określić zakres odpowiedzialności pozwanej. Również ta okoliczność była brana pod uwagę przy ocenie istnienia w niniejszej sprawie szczególnie uzasadnionego wypadku w rozumieniu art. 102 k.p.c.